

**ĆWICZENIE
88**

POMIAR NATURALNEJ AKTYWNOŚCI OPTYCZNEJ

Instrukcja wykonawcza

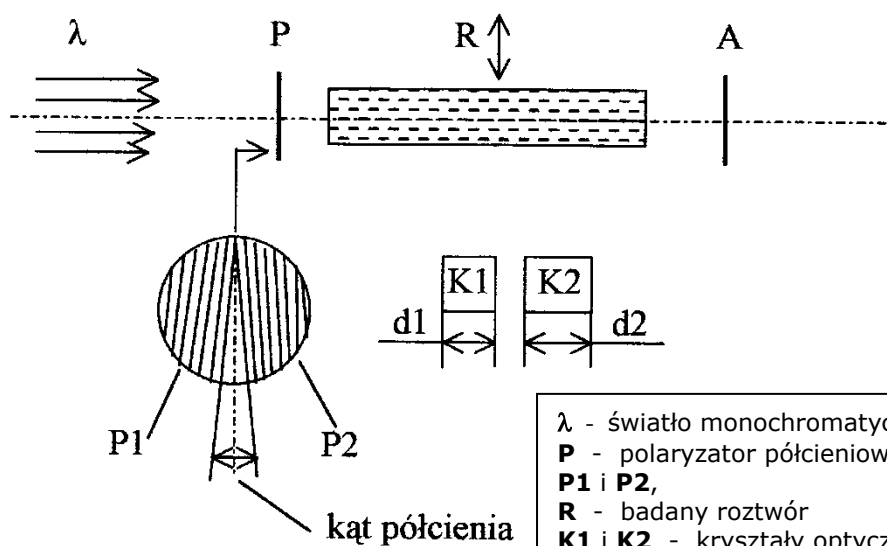
1. Wykaz przyrządów

- Sacharymetr
- Źródło światła monochromatycznego (lampa sodowa, spektrofotometr – SPEKOL)
- Próbki z roztworami cukru i wodą destylowaną
- Próbki z kryształami kwarcu o grubościach $d_1 = - 1$ mm, $d_2 = - 2$ mm (próbki lewoskrętne), $d_3 = +1,5$ (próbka prawoskrętna).

2. Cel ćwiczenia

- Wyznaczenie stężenia roztworów cukru.
- Wykreślenie wykresu zależności kąta skręcenia płaszczyzny polaryzacji od stężenia roztworu cukru.
- Wyznaczenie zdolności skręcającej kwarcu o różnych grubościach dla danej długości fali świetlnej.
- Wykreślenie krzywej dyspersji zdolności skręcającej kwarcu o danej grubości.

3. Schemat układu pomiarowego

λ - światło monochromatyczne
P - polaryzator półcieniowy złożony z polaryzatorów **P1** i **P2**,
R - badany roztwór
K1 i **K2** - kryształy optycznie czynne o grubościach **d1** i **d2**
A - analizator

Rys.1. Schemat układu pomiarowego.

Rys.2. Stanowisko pomiarowe w laboratorium.

4. Przebieg pomiarów

A. Pomiar stężenia roztworów cukru X,Y,Z - wersja podstawowa

- Oświetlić skalę kątową przyrządu (przycisk na sacharymetrze) oraz szczelinę wejściową źródłem światła monochromatycznego.
- Wstawić do sacharymetru rurkę z wodą destylowaną i wyznaczyć położenie analizatora α_0 , przy którym obie połówki pola widzenia są **jednakowo ciemne**; w tym celu odblokować śrubę makro na pionowym ramieniu i obracając analizatorem ustawić odpowiednie jego położenie; zablokować śrubę makro i śrubą mikro (ramię poziome) ustalić dokładne położenie α_0 ; pomiar powtórzyć kilkakrotnie; dokładność podziałki kątovej wynosi $0,01^\circ$.
- Wstawić do sacharymetru rurkę z roztworem cukru o znanym stężeniu c_z (np.: 10% i 15%) i wyznaczyć wielokrotnie położenie analizatora α_z dla jednakowego zaciemnienia obu połówek pola widzenia.
- Wstawić do sacharymetru kolejno rurki z roztworem cukru o nieznanym stężeniu c_n i analogicznie wyznaczyć położenie analizatora α_n .

B. Pomiar zdolności skręcającej kwarcu dla danej długości fali - wersja dodatkowa

- Oświetlić szczelinę sacharymetru światłem monochromatycznym o długości λ .
- Dokonać odczytu położenia analizatora α_0 dla pustego przyrządu, przy którym dwie połówki pola widzenia są jednakowo zaciemnione.
- Dla każdej z 3 próbek kwarcu i ich 4 kombinacji wyznaczyć położenie analizatora α_d powtarzając pomiar wielokrotnie.

UWAGA 1 ! Analizator należy obracać zgodnie z ruchem wskazówek zegara, gdy grubość próbki lub ich kombinacja jest dodatnia; zaś przeciwnie do ruchu wskazówek – gdy ujemna.

UWAGA 2 ! Wprowadzono ujemną grubość próbki, aby pokazać jej skrętność. Kombinacje 3 próbek reprezentują próbki o następujących grubościach:

$$\begin{aligned}
 d_{12} &= -3,0 \text{ mm (1+2)} \\
 d_{13} &= + 0,5 \text{ mm (1+3)} \\
 d_{23} &= - 0,5 \text{ mm (2+3)} \\
 d_{123} &= -1,5 \text{ mm (1+2+3)}
 \end{aligned}$$

C. Pomiar dyspersji zdolności skręcającej kwarcu - wersja dodatkowa

- Dla kilku różnych długości fali świetlnej λ z zakresu widzialnego wyznaczyć wielokrotnie położenie analizatora $\lambda_{o\lambda}$ dla pustego przyrządu.
- Wstawić do sacharymetru próbkę kwarcu o danej grubości d i dla tych samych długości fali świetlnej λ wielokrotnie położenie analizatora $\lambda_{d\lambda}$.

5. Opracowanie wyników

Pomiar stężenia roztworów cukru X,Y,Z - wersja podstawowa

- Obliczyć średnie wartości położenia analizatora α_o , α_{zn} , α_n i ich niepewności $u(\alpha_o)$, $u(\alpha_{zn})$, $u(\alpha_n)$.
- Obliczyć kąt skręcenia płaszczyzny polaryzacji dla roztworów cukru o znanych stężeniach i jego niepewność $u_c(\gamma_z)$
$$\gamma_z = \alpha_z - \alpha_o. \quad (1)$$
- Obliczyć kąt skręcenia płaszczyzny polaryzacji dla roztworów cukru o nieznanymi stężeniach i jego niepewność $u_c(\gamma_n)$
$$\gamma_n = \alpha_n - \alpha_o. \quad (2)$$
- Obliczyć stężenia c_n nieznanymi roztworów z wyrażenia
$$c_n = \frac{\gamma_n}{\gamma_z} \cdot c_z. \quad (3)$$
- Obliczyć niepewność $u_c(c_n)$.
- Sporządzić wykres $\gamma = f(c)$ tj. zależności kąta skręcenia γ od stężenia roztworu c .

A. Pomiar zdolności skręcającej kwarcu dla danej długości fali - wersja dodatkowa

- Obliczyć średnie wartości położenia analizatora α_o , α_d i ich niepewności $u(\alpha_o)$, $u(\alpha_d)$.
- Obliczyć kąt skręcenia płaszczyzny polaryzacji dla płytek kwarcowych o różnych grubościach $\gamma_d = \alpha_d - \alpha_o$. Obliczyć niepewność $u_c(\gamma_d)$.
- Sporządzić wykres $\gamma_d = f(d)$ zależności kąta skręcenia płaszczyzny polaryzacji od grubości kwarcu. Przyjąć $u(d) = \pm 0,1$ mm.
- Metodą regresji liniowej wyznaczyć skrętność właściwą kwarcu γ_o oraz jej niepewność wykorzystując zależność $\gamma_d = \gamma_o \cdot d$.

B. Pomiar dyspersji zdolności skręcającej kwarcu - wersja dodatkowa

- Obliczyć średnie wartości położenia analizatora $\alpha_{o\lambda}$, $\alpha_{d\lambda}$ i ich niepewności $u(\alpha_{o\lambda})$, $u(\alpha_{d\lambda})$.
- Obliczyć kąt skręcenia płaszczyzny polaryzacji dla różnych długości fali $\gamma_\lambda = \alpha_{d\lambda} - \alpha_{o\lambda}$. Obliczyć niepewności $u_c(\gamma_\lambda)$.
- Przedstawić na wykresie zależność $\gamma_\lambda = f(\lambda)$ kąta skręcenia płaszczyzny polaryzacji od długości fali świetlnej.

6. Proponowane tabele (do zatwierdzenia u prowadzącego)

Tabela 1. Pomiar stężenia roztworów cukru X,Y,Z.

α_0 [°]	$\bar{\alpha}_0$ [°]	$u(\alpha_0)$ [°]	Roztwór	α [°]	$\bar{\alpha}$ [°]	$u(\alpha)$ [°]	γ [°]	$u_c(\gamma)$ [°]	c [%]	$u_c(c)$ [%]
			np.: 10%							
...										
			np.: 15%							
...										
			X							
			Y							
			Z							

Tabela 2. Pomiar zdolności skręcającej kwarcu dla danej długości fali.

α_0 [°]	$\bar{\alpha}_0$ [°]	$u(\alpha_0)$ [°]	Próbka	d $\times 10^{-3}$ [m]	α_d [°]	$\bar{\alpha}_d$ [°]	$u(\alpha_d)$ [°]	γ_d [°]	$u_c(\gamma_d)$ [°]	γ_0 [rad/mm]	$u_c(\gamma_0)$ [rad/mm]
			d ₁₂								
...											
			d ₁₃								
			d ₂₃								
			d ₁₂₃								

Tabela 3. Pomiar zdolności skręcającej kwarcu dla danej długości fali.

d $\times 10^{-3}$ [m]	λ $\times 10^{-9}$ [m]	$\alpha_{0\lambda}$ [°]	$\bar{\alpha}_{0\lambda}$ [°]	$u(\alpha_{0\lambda})$ [°]	$\alpha_{d\lambda}$ [°]	$\bar{\alpha}_{d\lambda}$ [°]	$u(\alpha_{d\lambda})$ [°]	γ_λ [°]	$u_c(\gamma_\lambda)$ [°]
		...							
		...							
		...							